

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Ustanovitev dežele Furlanija - Julijska krajina

Akcije KPI in drugih demokratičnih sil so bile odločilnega pomena v borbah za ustanovitev dežele - Demokristjani so zavrnili priznanje pravic slovenske narodne manjšine

Avtonomna dežela Furlanija-Juljska krajina je ustanovljena. Ta je zadnja izmed petih dežel s posebnim statutom, ki jih predvideva republiška ustava, kajti dežele: Sicilija, Sardinija, Valle d'Aosta in Visoko Poadižje so bile že pred leti ustanovljene. Glavno mesto nove dežele je Trst. Poleg Tržaškega ozemlja spadajo v okvir dežele Furlanija-Juljska krajina tudi goriška in videmska pokrajina. Deželna zbornica bo imela 61 poslancev.

S tem glasovanjem se je zaključila dolgoletna borba za ustanovitev dežele. Prvi, ki so postavili to zahtevo v parlamentu so bili komunisti. Komunistična skupina v poslanski zbornici je že leta 1958 predložila tozadevni zakonski načrt.

Dokončna odobritev posebne-
ga statuta avtonomne dežele
Furlanija-Julijska krajina pred-
stavlja pomemben uspeh bor-
be KPI in demokratičnih sil.
Ta uspeh je toliko bolj po-
memben, ako upoštevamo po-
ložaj, v katerem se je razvijalo
zadnje poglavje borbe in tudi
potek razprav v senatu; ako u-
poštevamo, da levi center ko-
raka na desno ter namerno po-
zablja na program, s katerim
se je marca 1962 predstavil v
parlamentu in ga opušča; da
je bila odložena ustanovitev
drugih dežel z navadnim sta-
tutom in to v brk republiški
ustavi, katere določila se po-
drejajo volji KD in njeni na-
doblasti.

V takem političnem položaju je dejstvo, da dežela Furlanija-Juljska krajina postaja stvarnost, v resnici pravi uspeh. Do tega uspeha pa je prišlo po zaslugi iniciativ komunistične parlamentarne skupine, po zaslugi trajnih akcij KPI tako v vsedržavnem kot v deželnem in krajevnem merilu ter po zaslugi iniciativ drugih resnično regionalističnih sil.

Posebni statut je bil odobren z odločilnimi glasovi komunistov in komunistični parlamentci so bili tisti, ki so se borili za doseg izboljšanja njegove vsebine. Med drugim bo nova dežela imela znatno večje dohodke, kot pa jih je prvotno predvideval vladni načrt. To so izbojevali prav komunisti. Vse ostale izboljševalne popravke (o pravicah slovenske manjšine, o avtonomiji Trsta, zahteve po ustanovitvi pokrajine Pordenone, ukinitve prefektur itd.) so demokristjani in vladna večina zavrnila. Toda če bi bili

smo lahko prepričani, da se ne bi začela niti diskusija v poslanski zbornici in v senatu. Prav tako smo lahko prepričani, da bi bila tudi naša dežela dočakala enak konec kot dežele z navadnim statutom.

Danes je potrebno, da gremo naprej, da nadaljujemo akcije, ki so privedle do uspeha, zato da bo čimprej odobren tudi zakon za deželne volitve. in komunistični poslanci so že predložili tozadevni zakonski osnutek. Potrebno je, da dosežemo to, da bo naše prebivavstvo že letos lahko izvolilo prvi deželni svet. Gre torej zato, da se z iniciativami krajevnih ustanov in zlasti pokrajinskih svetov preide k elaboraciji načrta za razvoj dežele, upoštevajoč tudi zakonodajno oblast dežele, ki izhaja iz ravnokar odobrenega posebnega statuta.

čakali, da bosta KD in vlada, ki jo le-ta vodi, podvzeli iniciative za ustanovitev dežele,

[illegible]

Togliattijev govor v poslanski zbornici

**Politika sedanje vlade
se v bistvu ne razlikuje
od politike njenih predhodnic**

Minuli teden je parlament razpravljal o nezaupnici vladi, ki so jo postavili komunisti. Po razpravi je bilo glasovanje. Vlada ni padla, ker je bila podprta od tradicionalnega centra in ker so se socialisti vzdržali.

Tovariš Togliatti je v govoru, ki ga je imel v poslanski zbornici obširno razložil vzroke, ki so povzročili, da je KPI postavila vprašanje nezaupnice vladi levega centra. Poudaril je, da KPI ni nikoli glasovala za sedanja vlado in da ni moč tolmačiti niti zadnjih glasovanj za razne ukrepe ekonomskega značaja kot glasovanje za vlado. Izrecno je omenil problem nacionalizacije električne industrije ter poudaril, da so komunisti dvomili v to, da bo sedanja vlada pravilno rešila ta problem tudi po izvršeni nacionalizaciji. In res, tako je dejal tovariš Togliatti, se ni ničesar spremenilo. Toda ni samo zaradi tega KPI prišla do zaključka, da sproži vprašanje nezaupnice. Obstajajo namreč mnogo večja in resnejša vprašanja.

Vzemimo, n.pr. vprašanju miru. Sedanja vlada ni v vsem času svojega obstoja kazala volje, da bi se konkretno zavzela za to vprašanje. Zunanja politika vlade ni upošte-

vala resnosti mednarodnega položaja. Ni se zavedala niti nevarnosti atomske vojne, ki je ograjala vse človeštvo in torej tudi Italijo. Mi smo trdili, da je spričo poostritve mednarodnega položaja in v novem političnem položaju nujno poiskati novo zunanjo politiko, da so potrebne razne politične pobude, ki bi bile v korist mednarodni pomiritvi, miroljubnemu sožitju in razorožitve. Toda v tem oziru ni vlada nič ukrenila. Še več: v času največje napetosti zaradi kubanske krize je vlada v bistvu izražala svojo solidarnost z agresijo ZDA proti kubanskemu ljudstvu. Vlada ni niti reagirala na dejstvo, da so ZDA postavile svoje zaveznike pred izvršeno dejstvo, ne da bi se bile prej z njimi posvetovale ali jih vsaj informirale o svojih načrtih. V praksi je ostala zvesta staremu atlantizmu.

Tudi po odstranitvi karibske krize se ni ničesar spremenilo na področju italijanske zunanje politike. Danes nihče ne ograja Italije. Tudi še ne rešena vprašanja Visokega Poadižja niso takšna, da bi jih ne mogli rešiti s pogajanjem. Zato se v tem oziru Italija nahaja v idealnem položaju. Zaradi tega ni nujno, da se Italija enostransko

povezuje z agresivno blokovsko politiko imperialističnih sil, kar jo spravlja v nevarnost.

Za časa karibske krize ni italijanska vlada napravila ničesar za odvrnitev hude nevarnosti in ni dala nobenega prispevka za rešitev spora med ZDA in SZ. Medtem ko so tam doli razpravljali o problemih, ki jih večina italijanskega prebivalstva komaj pozna, smo tvegali nevarnost, da bomo pokončani zato ker se na italijanskem ozemlju nahajajo tuja agresivna oporišča. Niti ne bi bilo potrebno, da bi Italija stopila v vojno, saj bi bila že nekaj ur po izbruhu atomskega spopada napol porušena.

Tovariš Togliatti je v nadaljevanju svojega govora odločno podčrtal, da se morajo odstraniti vsa oporišča za strateške izstrelke na dolgi dolet in za atomsko orožje. To je ena izmed temeljnih zahtev, ki jih postavljajo komunisti za zagotovitev varnosti države. Zatem pa je vprašal predsednika ministrskega sveta, naj izčrpno poroča o obisku v ZDA in o razgovorih, ki jih je imel s Kennedyjem. Zahteval je jasn odgovor: ali je bilo sklenjeno, da bodo odstranili iz

(Nadaljevanje na 4. strani)

Apel miru

12 italijanskih uglednih kulturnih delavcev je objavilo apel vladi in javnosti. Z njim pozivajo italijansko vlado, naj sprejme iniciative za miroljubno rešitev mednarodnih sporov, za razorožitev in predvsem za odstranitev atomskega orožja z ozemlja italijanske republike. Apel ima velik odmev v italijanski javnosti. Po vsej državi je v teku akcija za podpisovanje tega apela. Tudi v naši deželi ga je podpisalo že mnogo osebosti.

Avtorji apela so: prof. Aldo Capitini, vodja Gibanja proti nasilju, pisatelj Carlo Levi, slikar Renato Guttuso, kipar Giacomo Manzù, pisatelj Alberto Moravia, publicist Cesare Musatti, pesnik-Nobelov nagrajenec Salvatore Quasimodo, režiser Mario Soldati, pisatelj Elio Vittorini, igravec Carlo Bo, Beniamino Segre in Carlo Arnaudi.

Besedilo apela je sledeče:

Človeštvo ni bilo nikoli prej tako kakor v dneh kubanske krize v neposredni nevarnosti atomske vojne, terorja in moralne degradacije zaradi izbruha kaotičnih iracionalnih sil, razpadanja in materialnega uničenja ter smrti.

Zmagal je razum. Postalo je namreč jasno in se prvič v zgodovini uveljavilo dejstvo, da atomske dimenzije ni mogoče primerjati s tradicionalnimi idoli sile, časti in moči kot absolutne pravice držav. In to v različnih, četudi vitalnih ideologijah, ob posebnih zgodovinskih ter še tako težkih in važnih problemih. To so nekateri razumeli in skladno s tem ravnali. Pogumno so odklonili nesmiselni prestiž ter so z novo metodo sledili in izrazili novo zavest sveta.

Tako je bila kriza premagana in to mora služiti bodočnosti. Pri tem so bile važne tudi ljudske akcije in poseg osebnosti s področja kulturne, ki se zavzemajo za mir, kot je Bertrand Russell. Tudi v naši državi je bilo soglasje med ljudstvom in svojimi intelektualci popolno ter učinkovito, kar je stvaren razlog za upanje.

Toda tak položaj se ne sme nikoli več povrniti. Z univerzalno zavestjo in s politiko, ki naltve spoštuje človeške vrednote, se morajo povsod odpraviti pogoji, vzroki in pretveze za vojno.

Zato, v prepričanju, da zastopamo skupno voljo in splošne koristi, tudi onih, ki se tega ne zavedajo, pozivamo italijansko vlado, naj nevezano in odkrito sproži akcije in predloge v korist in za izsilitev miroljubne rešitve mednarodnih sporov, v spoštovanju svobode in neodvisnosti slehernega naroda; naj da pobudo za splošno razorožitev, začeni pri atomskem orožju; naj z vsestransko in svobodno iniciativo, ki naj bo drugim v vzgled, poskrbi za to, da se huda in nesmiselna nevarnost, ki jo za nas in za druge predstavljajo rakete na državnem ozemlju, dokončno odstrani iz Italije.

Od vlade zahtevamo, naj slovesno izjavi, da se Italija ne bo nikoli udeležila atomskega spopada, neglede na to, kje in iz katerih koli razlogov bi do tega prišlo, ker mi, že zaradi naše civilizacije, nečemo biti poborniki tega nečloveškega in sramotnega početja, ne pasivni sokrivci, ne žrtve takega početja.

Katera koli iniciativa italijanske vlade v tej smeri bo deležna popolne podpore vsega ljudstva. Proti mrtvim razlogom države živi razum, ki je obramba življenja in človeških vrednot. Sleherno delanje miru je dejanje svobode.

Kongres gibanja za mir

Preteklo nedeljo se je v Livornu zaključil vsedržavni kongres Italijanskega odbora miru, ki pripada Svetovnemu gibanju za mir.

Kongres je potrdil, da je poglavitna naloga, ki stoji danes pred Gibanjem za mir, dosega splošne in popolne razorožitve. Zato se postavlja potreba — kakor je v svojem poročilu obširno razložil senator Velio Spano, ki je obenem glavni tajnik Italijanskega vsedržavnega odbora miru, — da se objasni sedanji položaj in težavna vprašanja v zvezi z oborožitvijo držav, z dokazovanji o pozitivnih posledicah, ki bi jih imela razorožitve, zlasti na gospodarskem področju saj bi bile velike vsote, ki danes služijo vojnim namenom, izkoriščane za dvig ljudske blaginje. Razorožitev bi pospešila tudi rešitev vprašanj ki so nastala po drugi svetovni vojni in še niso rešena (prvo med temi je berlinsko vprašanje).

Zato je nujno, da dobijo razne pobude ne le začasni in slučajnostni marveč trajni značaj ter da se navežejo čim trdnejši stiki z najrazličnejšimi miroljubnimi gibanji.

Seveda stojijo pred Gibanjem za mir nemajhne težave: sile ki delujejo proti razorožitvi niso nezna-
tne, saj izvirajo iz različnih, dolo-
čenih interesov. »Morebiti, da no-
bena vlada noče nositi odgovor-
nosti za sprožitev vojne, toda niso vse
vlade, ki hočejo mir» je omenil sena-
tor Spano. Z ohranitvijo svetovne
napetosti morejo razni krogi doseči

(Nadaljevanje na 4. strani)

POLITIKA

PRETEKLI TEDEEN je bil v Beogradu VII. kongres mladine Jugoslavije. Kongresa so se udeležili poleg delegatov in povablencev iz vseh jugoslovanskih republik tudi predstavniki številnih mladinskih organizacij iz raznih delov sveta, med katerimi je bil tudi odposlanec Zveze komunistične mladine iz Italije. Ta kongres je sklenil med drugim, da menja ime svoje organizacije. Ta se bo odslej dalje imenovala Zveza mladine Jugoslavije.

V programskih načelih, ki jih je sprejel kongres je med drugim poudarjeno, da Zveza mladine Jugoslavije sprejema program Zveze komunistov ter da ima kot del Socialistične zveze pomembno vlogo pri uresničevanju nove ustave. Prav tako je bilo na kongresu poudarjeno, naj bodo mladinske organizacije nosilci aktivnosti ZMJ.

Ob zaključku svojega zasedanja je VII. kongres ZMJ sprejel razglas o delovnih akcijah. V tem razglasu je med drugim rečeno, da je jugoslovanska mladina v petih letih zgradila več kakor 500 km. moderne avtoceste in da je bilo od zadnjega kongresa dalje v delovnih mladinskih brigadah več kakor 6.600.000 mladincev in mladink. V razglasu je nadalje rečeno, da se bo mladina v prihodnjih letih lotila gradnje jadranske magistrale.

PARLAMENTARNA SKUPNOST Komunistične partije Francije je predlagala te dni v skupščini, naj bi uvedli 4-tedenski plačani dopust za delovne ljudi, štirideseturni delovni teden, ne da bi pri tem znižali plače, in pa, naj bi imeli moški pravico do pokojnine z izpolnjenimi 60 leti starosti, ženske pa s starostjo 55 let.

CK KP BOLGARIJE je sprejel sklep, da je treba celotno ideološko delo partije, časopisja, radija, televizije, filma in vseh drugih sektorjev ideološkega boja izvajati v duhu zgodovinskih sklepov VII. kongresa partije o razvoju Bolgarije na poti k socializmu in komunizmu

«PRAVDA» je prejšnji teden objavila sporočilo s plenuma Komunistične partije Norveške. Sporočilo poudarja, da je boj za mir najnujnejša sedanja naloga ter da je možno preprečiti novo svetovno vojno. V sporočilu je nadalje podčrtano, da je miroljubno sožitje neobhodno potrebno za obstoj človeštva ter da sta zmanjšanje mednarodne napetosti in razorožitev nujna činitelja za zagotovitev trajnega mira.

Sporočilo nadalje dodaja, da mora v tej zvezi tudi Norveška prispevati svoj delež s tem, da bo izvajala nevtralnopolitiko. Zato si je KP Norveške — tako nadaljuje omenjeno sporočilo — zastavila za cilj mirni prehod v socializem.

V omenjenem sporočilu je krepko podčrtano, da mora sleherna komunistična partija uveljavljati svojo politiko na podlagi konkretnega položaja in konkretnih pogojev v lastni deželi, da pa se enotnost mednarodnega komunističnega gibanja ne sme omajati, tudi če se pojavijo razlike v stališčih

Ob robu berlinskega kongresa

Debata med delavskimi in komunističnimi partijami

V zadnjem času je opaziti v mednarodnem komunističnem in delavskem gibanju prehod k temeljitejši razpravi o spornih ideoloških in političnih vprašanjih, ki so prišla na dan zaradi različnega gledanja nekaterih strank v zvezi z novo fazo razvoja v svetovnem položaju. Znaki tega prehoda so se pokazali že precej časa od tega. Prav posebno je to postalo očitno na nekaterih kongresih komunističnih in delavskih partij. Razprava se je povzpela na višjo raven na X. kongresu KPI. Na VI. kongresu Enotne socialistične stranke Nemčije v Berlinu pa je bil storjen še korak dalje, ker se je ob tej priliki opazil poskus prehoda iz splošnih medsebojnih in preveč splošnih kritik k preciziranju spornih vprašanj.

Na VI. kongresu SED (Enotne socialistične stranke Nemčije) je kljub vsemu prišlo do izraza dejstvo, da gre za resne razlike med gledanjem kitajskih na eni in cele vrste drugih tovarišev, prav posebno pa sovjetskih na drugi strani. Predvsem gre tu za vprašanja, ki se gibljejo okrog vojne in miru, okrog taktike in strategije o vojni in miru, okrog vprašanj o izgradnji socializma v svetu in v posameznih deželah, o revolucionarni borbi delavskih gibanj v kapitalističnih deželah, o razvoju in boju za politično in gospodarsko osamosvojitve kolonialnih, polkolonialnih in nerazvitih dežel itd. Iz tega kratkega in nepopolnega seznama spornih vprašanj postaja jasno, da ne gre tu za dlakocepstvo ali pa za nekaj obrobni vprašanj okrog taktike in sedanjem političnem položaju, pač pa da gre tu predvsem za jasnost po takšnih vprašanjih, ki so življenjske važnosti ne le za komunistično in delavsko gibanje, pač pa v prvi vrsti za vsak narod posebej in za človeštvo na splošno. Prav zato je važno, da je bilo na tem kongresu z odkrisostjo — celo na oster način — ugotovljeno, da obstajajo ti spori. Prav tako je bilo ugotovljeno, da se stališč kitajskih tovarišev oklepajo razen že znane Albanske partije dela tudi tovariši nekaterih drugih azijskih komunističnih in delavskih partij, medtem ko se strinjajo s stališči KP SZ skoraj vse ostale partije na svetu.

Razvrstitev je torej precej jasna, stališča so tudi precej jasna. Tu gre torej za iskanje zaključkov, ki bi ponovno omogočili enotnost komunističnega in delavskega gibanja v borbi proti imperializmu, za mir in socializem.

V tej zvezi so kitajski tovariši predlagali, naj bi se čimprej sestala konferenca predstavnikov komunističnih in delavskih partij, na kateri bi se morala obravnavati sporna vprašanja. Tov. Hruščev pa je v imenu KP SZ predlagal začasno ustavitev ognja, t.j. prenehanje sedanje ostre in marksdaj brezplodne polemike,

kar bi pomirilo duhove in jih pripravilo do tega, da bi se lahko globlje in konstruktivneje pripravili na razpravo. Splošna konferenca v sedanjem trenutku ne bi koristila, ker so duhovi razgreti in bi težko dobili pot rešitve iz sedanjega položaja. Tov. Longo pa je pozval kitajske tovariše, naj proučijo italijansko stvarnost in naj potem izrečejo svojo sodbo o politični liniji KPI, ki je v zadnjem času tarča ostrih napadov s strani KP Kitajske. Istočasno je Veljko Vlahović v imenu ZKJ spodbudil k boljšemu proučevanju stvarnosti vsake dežele posebej in pozval kitajske tovariše, naj ne merijo vsake dežele s svojim lastnim kalupom, kar lahko pri-

vede do zgrešenih napačnih in škodljivih izpadov.

Iz vsega tega pa je razvidno, da se bo morala razprava v mednarodnem komunističnem in delavskem gibanju nadaljevati. To terja sedanji položaj, to je predvsem važno zaradi čedalje rastoče vloge socializma v življenju narodov. Prej ko slej bo razprava morala preiti h konstruktivnosti in bo prav gotovo, čeprav bo lahko ta proces trajal dolgo — česar pa se ne smemo bati, ker je to znak življenjskosti marksizma-leninizma in strank, ki na njem temeljijo —, koristila gibanju, prav posebno pa bitkam za mir in socializem.

K. S.

Oboroževanje in Amerika

Američani zahtevajo več in večje orožje

II.
Kakor je razvidno iz lanskega poročila Agencije za razorožitev in kontrolo ZDA, so neke industrije v nekih območjih pretežno odvisne od oboroževanja, 95% letalske in raketne industrije, 60% ladjedelništva in 40% radijske in komunikacijske industrije pokrivajo obrambna naročila. Poročilo poudarja, da je pet ameriških zveznih držav — Kansas, Washington, New Mexico, Kalifornija in Connecticut — odvisnih od izdatkov za oboroževanje za eno četrtino do ene tretjine svoje industrijske zaposlitve. Druge zvezne države — Aljaska, Havaji, okrožje Kolumbija in Virginija — dobivajo 10 do 20% svojih dohodkov iz neposrednih izplačil obrambnega ministrstva vojaškim in civilnim uslužbencem v obliki plač in doklad.

Relativno visoka življenjska raven kvalificiranih delavcev v oboroževalni industriji — in čedalje večji odstotek teh delavcev je zares kvalificiranih — ustvarja velike možnosti za nove službe v gradbeništvu, uslugah in panogah, ki skrbijo za razvedrilo. Kdor koli potuje v Kalifornijo, Arizono in Kolorado, kjer je osredotočena elektronska industrija, bo videl nalezljive posledice visoke denarne potrošnje.

Seveda je tudi druga stran kolajne. Ko vojaške oblasti zapro tovarno ali preusmerijo naročila, se valovi brezposelnosti zgrnejo nad cela mesta.

Nove panoge oboroževalne industrije se koncentrirajo na vzhodni in zahodni obali ZDA na škodo starih industrijskih središč na Srednjem zahodu. Cleveland, na primer, že več let preživlja gospodarske težave, čeprav računajo, da je tudi tam 18% zaposlitve posredno ali neposredno odvisno od oboroževanja. V zadnjih letih so spoznali v marsikaterem središču težke industrije tragično dejstvo, da je z novimi tovarnimi in z novimi avtomacijskimi napravami mogoče povečati proizvodnjo in splošno gospodarsko blaginjo, ne da bi se zmanjšalo število brezposelnih.

Spominjam se žalostne ugotovitve mladega člana «Odbora za zdravo jedrsko politiko» v Clevelandu, ki mi je zaupal, da je njegova organizacija že v začetku naletela na te-

Ob meji

Piran

Te dni se bodo v piranski komuni začeli občni zbori sindikalnih podružnic. Teh je 32, po občnih zbora pa jih bo nekaj več. V večjih delovnih organizacijah, ki imajo izpeljano organizacijo ekonomskih enot, je namreč praksa pokazala, da je pričakovati boljše sadove sindikalnega dela, če bi ustanovili samostojne podružnice po ekonomskih enotah. Takšno interno reorganizacijo pripravljajo v ladjedelnici, v sečoveljskem rudniku, v kmetijski zadrugi v Luciji, h kateri se je 1. januarja letos pripojilo piransko obrtno podjetje «Meso», in še v komunalnem podjetju.

Da bi bili novi predsedniki in tajniki sindikalnih podružnic boljše usposobljeni za delo, pripravljajo občinski sindikalni svet na pobudo okrajnega sindikalnega sveta iz Koprarsindikalno šolo, ki bo trajala 80 ur. Učni program je v sodelovanju z okrajnim sindikalnim svetom. Koprarsindikalna šola Ljudska univerza in obsega 20 tem. Poudarek je na obravnavanju družbeno-ekonomskih vprašanj s stališča sindikalne dejavnosti v gospodarskih organizacijah.

(iz ljubljanskega «Dela»)

žave, ker je sprožila svojo kampanjo za razorožitev prav v času, ko je prišla «razveseljiva» novica, da bo do spet odprli Cadillacovo tovarno za proizvodnjo tankov in zgradili zdaj že dokončano tovarno za izdelavo pušk v predmestju — «drober žarek sonca v dolgem in mračnem predoru brezposelnosti».

Nič ne spravlja ekonomistov «neve meje» v hujši obup kot mnenje, da sloni ekonomska prožnost njihove vrle nove Amerike na cvetoči oboroževalni industriji. Naglo vam postrežemo s seznamom številnih nujno potrebnih javnih del, posebno na «zaostalem» Jugu, kjer bi lahko koristno uporabili milijarde dolarjev, ki ki jih zdaj požira oboroževanje.

Poročilo Agencije za razorožitev, ki tem sem ga že omenila, tudi dokazuje, da ni nujno, da bi razorožitev ogrozila gospodarstvo ZDA. Če bi se pametno lotili celotnega vpraševanja bi razorožitev ustvarila neslutene možnosti za zadovoljitev naših najnujnejših potreb — če bi seveda o praven času napravili potrebne korake».

To pa je, kakor je imel navado govoriti predsednik Roosevelt «zelo čisto» In prav tukaj se seveda vprašanje preliva iz gospodarstva v politiko. Zakaj v resnici težava tiči v dejstvu, da so veliki izdatki za druge namene in ne oboroževanje iz zveznih virov (če bi jih financiral bodisi z visokimi davki bodisi z deficitarnimi proračuni) popolnoma nesprejemljivi za večino članov sedanjega Kongresa.

Dve delno vojaški organizaciji opravičujeta svoj obstoj z rodoljubnimi razlogi in posledicami hladne vojne. Obe zagovarjata, češ da očito prispevata k moči Amerike. Ta sta organizaciji za atomsko energijo in raziskovanje vesolja. Cutler pa je čedalje hujši pritisk, predvsem iz poveljstva za strateško letalstvo in kroga njegovih pristašev, da bi dobila armada večje nadzorstvo nad raziskovanjem vesolja.

KONEC

«Mala Evropa» in sanjarjenje o «Tretjem imperiju». Zadnji na desni naj bi bil Fanfani. (Po listu «Sunday Times»)

Stoletnica rojstva Ivana Trinko

25. januarja je minilo točno 100 let od dneva, ko se je rodil veliki sin Nadiških dolin, narodni boditelj tamkajšnjih Slovencev in njih vzgojitelj, pesnik in pisatelj Ivan Trinko-Zamejski. Pravilno je, da se tega zaslužnega in velikega moža spomnemo tudi v našem glasilu.

Ivan Trinko se je rodil v Trčmu, ki leži nedaleč stran od Čeda. V svoji rodni vasi je živel tudi

na stara leta, tam je umrl (leta 1954) in je tudi pokopan. Studiral je v Čedadu, kasneje v Vidmu, kjer je nato vrsto desetletij služboval kot bogoslovni profesor, istočasno pa neumorno deloval na najrazličnejših področjih in ostal trajno in tesno povezan z ljudstvom iz katerega je izšel in kateremu je ostal zvest do zadnjega diha svojega življenja.

Ze kot mlad dijak se je Trinko naučil knjižne slovenščine, pisati pa je začel, ko mu je bilo dvajset let. Svoja prva dela je objavil v nekdanji vodilni slovenski kulturni reviji

«Ljubljanski zvon». Na prigovarjanja pesnika Simona Gregorčiča, ki je bil njegov dobri prijatelj, je leta 1897 izdal svoje Poezije v posebni zbirki. Po daljšem presledku so izšle leta 1929 tudi njegove pripovedke o življenju beneških otrok «Naši paglavci», ki so jih s takim užitek kot otroci, katerim so bile namenjene, brali tudi odrasli.

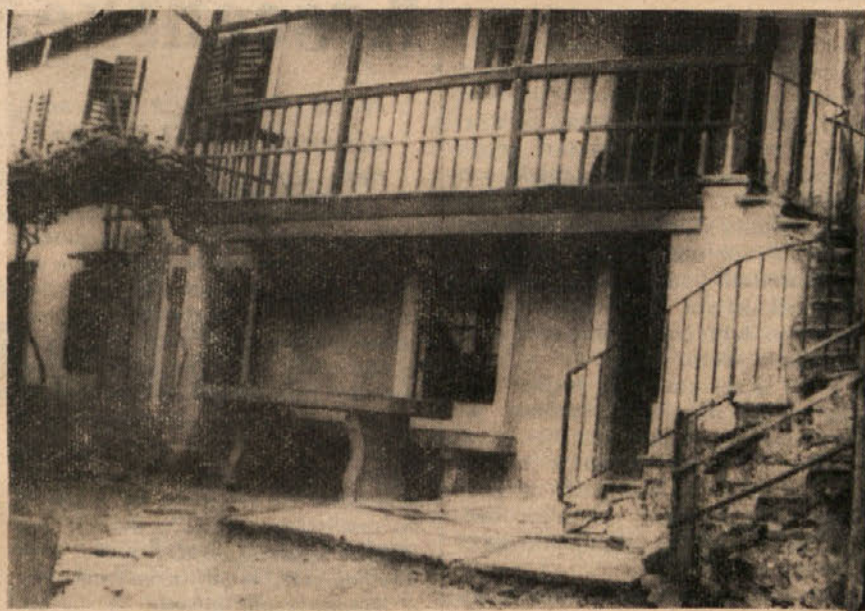
Ako upoštevamo, da je razen omenjenih del napisal še nešteto drugih, ki so bila objavljena v raznih publikacijah, tako slovenskih kot italijanskih, ako k temu dodamo še veliko delo, ki ga je opravljal v šoli, kjer je učil tudi slovenščino tiste beneške fante, ki so študirali za duhovnike ter delo na področju narodnega prebujenja, si lahko ustvarimo sliko o veličini njegovih zaslug. Pri tem pa ne smemo prezreti velikega poslanstva, ki ga je opravljal kot posredovalec med slovensko in sploh slovansko ter italijansko kulturo, saj je prevajal dela Prešerna, Gregorčiča, Tavčarja in Stritarja pa tudi Puškina, Trgnjeva, Tolstojca, Gogolja in Sienkiewicza. Poleg tega pa je sestavil tudi slovensko slovnico za Italijane, v uvodu katere je zapisal pomembne besede: «Gli Slavi sia del nord che del sud, indipendentemente dal lato politico attirano ormai l'attenzione del mondo; tale è il loro patrimonio di idee...».

Da je Trinko užival velik ugled tudi v italijanskih umetniških krogih, potrjuje med drugim naslednji stih, ki jih je leta 1936 zapisal pesnik Zaneto: «Scrittore ed accademico / il nome suo si spande / oltre che in Friuli e in Slavia / anche in remote lande».

KITAJSKA BO IMELA LETOS 178.000 ABSOLVENTOV

Letos bo v LR Kitajski absolviralo 178.000 študentov. Med njimi je 60.000 inženirjev, 50.000 učiteljev in 17.000 zdravnikov.

Slika nekdanje barkovljanske kmečke hiše

Stara «Pendlovka hiša» v Barkovljah - Bovedu

Neverjetno kako se človek nekoč sladko zaziblje v čase svojih mladih let, ko vidi pred seboj sliko, ki predstavlja nekdanjo barkovljansko kmečko hišo. Ne gre tu za deset ali dvajset let, ampak za skoraj četrto stoletje.

V tistih letih je imela skoraj vsaka druga barkovljanska hiša svoj «baladur». Do njega se je prišlo navadno po zunanjih lesenih ali kamnitih stopnicah in šele iz «baladurja» v sobe. «Baladur» je navadno služil za sušenje perila, v jesenskem času pa so viseli na njem koruzni storži in snopi radiča, ki ga bo mati v posušenem stanju omlatila, da bo imela seme za pomladno setev.

Pod «baladurjem» je stala debela kamnita miza s svojim kamnitim stolom. Tam smo se otroci igrali, ko je deževalo.

K hiši je spadal večkrat tudi vodnjak, ki pa ni imel izvirne vode. Napolnila ga je deževnica, ki jo je nabrala dolga in široka streha. Ker ni bila pitna, je taka voda

služila za zalivanje povrtnine in za napajanje živine. Vodnjak s pitno vodo je bil še precej oddaljen in tja so hodile barkovljanske Juce in Vane in se vračale s polnim škafof mrzle vode, ki je služila za kuhanje in pomivanje.

Ali ni to motiv, ki vabi slikarja, danastavi stojalo in nanj platno in tega napolni z barvo?

Koliko prebivavcev ima naša Zemlja?

Sredi minulega leta je bilo na vsem svetu okrog tri milijarde 115 milijonov prebivavcev. Sedaj znaša letni svetovni prirastek okoli 50 milijonov ljudi. Do konca stoletja se bo sedanje število prebivavcev podvojilo, če se ne bo med tem spremenil letni prirastek. V Aziji živi 57% svetovnega prebivavstva, 21% v Evropi in Sovjetski zvezi, 14% v Ameriki, preostali pa v Afriki in Oceaniji. Kitajska ima 717, Indija 448, Sovjetska zveza 221 in Združene države 187 milijonov prebivavcev.

Predstave Slovenskega gledališča

Slovensko gledališče iz Trsta bo v nedeljo, 3. februarja gostovalo z Roussinovo komedijo v štirih dejanjih «Kadar se štoklja zabava» v Prosvetni dvorani v Gorici. Na sporedu sta dve predstavi in sicer ob 16. in 20. uri.

Isto komedijo bo gledališče ponovilo v nedeljo, 10. februarja ob 17. uri na Kontovelu.

Mladina izpod 18. leta nima vstopa!

Nove knjige in revije

PREJELI SMO:

— Prispevki za zgodovino delavskega gibanja, letnik III. št. 1, Ljubljana 1962. Izdajatelj: Institut za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani.

— «Souze jn smeh», zbirka pesmi v svetoivanskem narečju od Marije Mijotove. Delo je izšlo v Trstu decembra 1962. Izdalo Založništvo tržaškega tiska pod pokroviteljstvom Slovenske kulturno-gospodarske zveze.

— Okrožnica «Mater et magistra» o modernem razvoju družbenega življenja v luči krščanskih načel. Tip. Poliglotta Vaticana 1962. Prejeto delo je v slovenščini.

Razvoj filma v svetu

UNESCO (Svetovna organizacija za znanost, umetnost in kulturo) je lani objavila statistični pregled razvoja filma v svetu. Iz tega pregleda je razvidno, da je razvoj filma v svetu temeljil vključno z l. 1961 na naslednjih številkah: Število aktivnih kinematografov 214.781, število sedežev 75.971.719; število gledavcev 17 milijard 370 milijonov;

povprečno je bil vsak prebivavec na svetu 7-krat na leto v kinu; število posnetih filmov 2.762; število filmov v distribuciji 38.982.

Podrobnejša analiza dokazuje, da je Evropa skupno s Sovjetsko zvezo soudeležena pri tej razdelitvi takole:

- prebivavcev 645.800.000
- kinematografov 158.347

— gledavcev 7.534.200.000

povprečno je bil vsak prebivavec Evrope 8-krat na leto v kinu

— posnetih filmov 977.

Od leta 1956 dalje število gledavcev stalno narašča. To naraščanje je opazno zlasti v Sovjetski zvezi in v ostalih evropskih socialističnih deželah; število gledavcev v zahodni Evropi pa je rahlo upadalo.

V Sovjetski zvezi že vrsto let število gledavcev stalno narašča. Leta 1961 jih je bilo 3 milijarde 700 milijonov. Kinematografov je v SZ 105 tisoč s 17 milijonov sedežev.

Največji obisk ima SZ, kjer je bil povprečno vsak prebivavec 16-krat na leto v kinu, v Italiji in Avstraliji 15, v Zahodno Nemčiji, Kanadi in ZDA 12, v Vzhodni Nemčiji, Kolumbiji in na Norveškem pa 11-krat. V Sloveniji je bil vsak prebivavec skoraj 10-krat na leto v kinu.

V zadnjih letih se je povečalo zanimanje zlasti za italijanski, francoski in angleški film, medtem ko se vpliv ameriškega in zahodnonemškega filma zmanjšuje.

Prizor iz slovenskega filma «Na svoji zemlji». Ta film je po scenariju Cirila Kosmača režiral France Stiglic. Med najbolj znanimi igralci, ki nastopajo v tem filmu so: Stane Sever, Lojze Potokar in Stefka Drolčeva. Film «Na svoji zemlji» obravnava tematiko iz osvobodilne borbe na Primorskem

Kultura

MAKSIM GASPARI, priznani slovenski slikar je 26. januarja slavil osemdesetletnico svoje življenja. Gaspari je po rodu Notranjec, njegova mati je bila Slovenka, oče pa Furlan. Gaspari se je že pred mnogimi desetletji zelo uveljavil zlasti kot slikar življenja na vasi, raznih običajev, kot n. pr. domače ohceti, koledovanja, pustovanja, pa tudi kmečkega dela. Lahko rečemo, da je ni družine v Sloveniji, ki ni kdaj odposlala ali pa prejela po pošti razglednice-dela tega umetnika.

V MOSKVI so pretekli teden odprli razstavo ameriških knjig in revij. Razstavljenih je okrog 7000 del, v glavnem s področja literature in tehnike. Ta razstava spada v okvir sovjetsko-ameriškega sporazuma o kulturni izmenjavi. Prihodnjega marca bodo organizirali razstavo sovjetskih knjig in revij v New Yorku, Detroitu in Chicagu.

SLIKAR GOTTUSO, eden izmed najvidnejših italijanskih sodobnih umetnikov, je bil imenovan za člana Sovjetske akademije umetnosti.

«MATICA HRVATSKA» slavi 120-letnico svojega delovanja. Od svoje ustanovitve dalje je Matica imela zelo veliko vlogo zlasti na področju kulture med Hrvati. Zaradi velikih zaslug je bila ob koncu minulega leta odlikovana z zlato kolajno Reda zaslug za narod. Visoko odlikovanje ji je podelil predsednik republike maršal Tito.

Po vsej Hrvaški organizirajo razne manifestacije v počastitev jubileja Matice hrvatske. V okvir manifestacij so pretekli teden priredili literarni večer v Splitu. Na njem so brali svoja dela zlasti mladi hrvatski pisatelji in pesniki, ki sodelujejo pri reviji «Mogućnost».

DRUŠTVO SLOVENSKEGA KNJIZEVNIŠTVA je imelo prejšnji teden svoj redni občni zbor v Ljubljani. Na njem je bil izvoljen novi odbor, v katerem so: Mira Miheličeva, Tone Seliškar, Dušan Moravec in Venceslav Winkler.

Društvo slovenskih književnikov ima trenutno 133 članov. V minulem letu so njegovi člani objavili 11 pesniških zbirk, 22 proznih in 8 del za mladino, poleg tega so prevedli tudi številna dela iz tuje literature.

ARHEOLOŠKE NAJDBE V ISTRI — Pri Centurju na Koprskem so odkrili doslej neznano rimsko vojaško postojanko, pri Dvorih nad Izolo pa so odpokali selišče, ki naj bi bilo staro okrog 2500 let. Najdeni predmeti kažejo, da so v tem selišču bivali Histri, ki so pripadali skupini Iliror.

Pri Velikih Munah v Čičariji so odkrili neko grobišče starih Slovanov. Strokovnjaki menijo, da je sedaj odkrito grobišče iz časov, ko je spadala Istra pod Bizant.

ZA DAN ZENA bodo v Slovenjgradcu priredili razstavo likovnih umetnic Slovenije. To bo svojevrsna manifestacija v počastitev mednarodnega dneva žena — 8. marca.

